

A l'esquerra, el volum publicat a Nova York el 1962, en The Viking Press. A la dreta, una imatge de Saul Bellow als anys 70.

Una novel·la que fabricà un Nobel

Solom Bellow, escriptor que passaria a la posteritat com a Saul Bellow, nasqué a la zona de Montreal, el 1915, al si d'una humil família jueva de Sant Petersburg que havia emigrat al Canadà. Fou un xiquet despert que, amb quatre anys, ja estudiava hebreu. La seua formació continuà a Chicago, als Estats Units, país on arribà amb nou anys després de la segona migració familiar. En aquelles etapes iniciàtiques quedà palesa la seua avidesa lectora i escriptora, fins al punt de ser inclòs el 1938 en un programa federal de suport als escriptors nascuts en els durs temps de la Gran Depressió.

Les estretors, de fet, no eren alienes al seu *modus vivendi*. Després d'una etapa de subsistència, de viure de donar classes i de ressenyes literàries a 10 dòlars la peça, començà a construir una sòlida carrera literària que compatibilitzà amb la docència universitària. En els seus inicis literaris publica novel·les com ara *Dangling man* (1944), *The victim* (1947), o la més coneguda *The adventures of Augie March* (1953), per la qual guanya el primer National Book Award dels tres que li concediren al llarg de la seua trajectòria. Abans de *Herzog* encara arribaran *Seize the day* (1956) i

L'any 1964, ara fa cinquanta anys, es publicà la novel·la 'Herzog', de Saul Bellow, un llibre que causà un gran impacte i que es convertí en un èxit de vendes malgrat ser una història farcida de referències literàries protagonitzada per un intel·lectual neuròtic d'origen jueu. Tot i la considerable producció de Bellow, aquella novel·la impulsà el seu premi Nobel de Literatura, el 1975.

Henderson the rain king (1959), obres de consolidació. A la publicació de *Herzog*, Bellow viu ja amb la seua tercera esposa, Susan Alexandra Glassman —un apunt biogràfic no menor, com ara veurem— i té una sòlida reputació literària que no es correspon amb uns grans ingressos: el treball de les seues parelles, les beques i els treballs acadèmics sostindran la seua economia.

Res, en qualsevol cas, que faça sospitar l'esclat de *Herzog*, publicada a Nova York, al segell The Viking Press. La novel·la li val el seu segon National Book Award, però el fet significatiu és

que es converteix en un èxit immediat de vendes: 140.000 exemplars de la primera edició de tapa dura i més d'un milió en la versió de butxaca el primer any d'existència. "És cert que és la millor novel·la de Bellow i una de les més ambicioses de la moderna narrativa nord-americana, però no hi ha en ella cap dels ingredients que caracteritzen els *best-sellers*", escrigué Mario Vargas Llosa. L'escriptor peruà trobà en l'humor una possible explicació al miracle, la manera com aconsegueix vestir "amb les alegres qualitats de la comèdia, una història que és, d'una banda, tràgica i,

d'una altra, un sever qüestionament de la cultura intel·lectual –la cultura d'idees– com a instrument per enfrontar els problemes de l'home comú”.

Un altra clau és el mateix personatge de Herzog, amb incontestables connexions biogràfiques amb Bellow: un intel·lectual d'origen jueu i rus, maniàtic, es-trafolari, narcisista, masoquista, torturat i depressiu, que viu amb una ansietat desbordada la separació de la seua dona Madeleine –un grandíssim personatge, també– amant del millor amic del seu marit, Valentine Gersbach, un secundari difícil d'oblidar. Herzog, algú que ha escollit la via humanista per habitar el món a la seua manera, intel·lectual abans que res, constata com aquest enfocament existencial ha fracassat, d'alguna manera, en viu contrast amb la vivència dels seus germans empresaris, rics, adaptats i moderadament feliços.

Aquesta tensió per la seua manca de practicitat, l'enyor de Madeleine, la tibant relació amb ella i Gersbach, la no menys estranya fricció amb les nòvies que va tenint, entre elles l'entranyable Ramona –la nòvia sol·lícita, comprensiva i atractiva que faria immensament feliç qualsevol home que no fóra Herzog– són els motors d'aquesta història que féu de Bellow el que és. La seua “obra cimera”, com la va definir el seu amic James Salter, que el cita reiteradament en la seua darrera novel·la, publicada en català per Empúries, *Això és tot* (2014). “És com escoltar un gran cantant fent la seua representació magistral. Crec que els lectors reconegueren la seua tristesa còmica i la seua força vital”, va declarar Salter. Un altre amic i escriptor, Philip Roth, l'enaltí literàriament fins a l'extrem de fregar la hipèrbole: “La pedra angular de la literatura nord-americana del segle XX la constitueixen l'obra de dos novel·listes: William Faulkner i Saul Bellow. Tots dos plegats són el Melville, Hawthorne i Twain del segle XX”.

Tot i la vàlua de l'obra de Bellow, que afegí un bon grapat de llibres importants, entre ells *Humboldt's gift* (1975), premi Pulitzer, la comparació amb el també premi Nobel William Faulkner resulta complicada, atès que l'inventor de Yoknapatawpha, a més d'un gran contador d'històries, va ser un renovador de la sintaxi narrativa.

En tot cas, la influència de Bellow en la narrativa nord-americana dels anys

60 i 70 i posteriors és decisiva, sobretot en els autors d'origen jueu: a més de Roth, beuen de les seues fonts escriptors com Norman Mailer, Paul Auster o Ira Levin, entre d'altres. I el pes de *Herzog* com a llibre de referència de la narrativa del segle passat, les seues constants reedicions en anglès i uns altres idiomes, és enorme. En català la novel·la està editada per Edicions 62, que també ha traduït obres com *L'autèntica*, *Ravelstein* o *La connexió Bellarosa*. Per la seua banda, La Magrana va editar *Un robatori*.

Herzog segons Bellow. I què opinava l'interessat de tan influent i auto-referencial criatura? En *Conversations with Bellow* (University Press of Mississippi, 1994) un llibre d'entrevistes recopilades per Gloria L. i Ben Siegel, Herzog personatge és un dels temes recurrents. El 1964, preguntat per la dimensió agafada per la novel·la, l'autor l'atribueix a la potència del personatge: “Ell és un home de certa intel·ligència i, espero, formació. En les novel·les americanes del segle XX no hi ha

hagut molts herois que tinguen molta capacitat intel·lectual”, al·lega. Un any després, explicaria: “Un tema important de Herzog és l'empresonament de la persona en una intimitat vergonyosa i impotent. Ell se sent humiliat lluita i còmicament amb això. I s'adona que el que ell considerava el seu ‘privilegi’ intel·lectual es demostra una altra forma d'esclavitud”.

L'altre tema recurrent, a més de la comicitat i el fracàs quotidià del personatge, és la càrrega autobiogràfica. Bellow se'n sortia hàbilment d'aquesta qüestió. “Si el que vostè m'està preguntant –responia en una entrevista del 1973– és si jo tenia una casa al camp i la meua dona em va traure a puntellons, etcètera, no crec que aquest tipus de qüestions personals siguen realment rellevants. Vull dir, aquesta mena de curiositat sobre la realitat és *impura*, per dir-ho així. Hem d'estar a l'altura de les circumstàncies”. Una resposta tan magistral com algunes de les seues novel·les.

Xavier Aliaga

Quatre qüestions d'amor
Joan F. Mira

34

NOVETATS 3i4
Edicions Tres i Quatre / València

Pots seguir-nos a
Facebook i Twitter

Visita la nostra botiga virtual
en www.tresiquatre.com

